

Múzeumok metamorfózisa

Kiállítások virtuális terekben

Orwell 1984 című disztópiájából sok minden valóra vált, de azt az író sem gondolta volna, hogy a regényben szereplő megfigyelőberendezést, a teleképet a jövő embere önként hordja majd magával, hogy a nap 24 órájában azonosítható legyen tartózkodási helye és az, hogy mivel tölti az idejét. Ugyancsak elcsodálkozott volna azon, ha megtudja, hogy 2021-ben (egyébként egy olasz művészcsoport által ihletett) sámánhorda tör be a washingtoni Fehér Házba. Pedig az átlagember számára elérhető közoktatás és egészségügy alacsony szinten tartása, majd egy személy vagy csoport démonizálása és hibáztatása nyomán könnyen elszabadulnak az indulatok. A Yougov közvélemény-kutató statisztikái szerint az amerikai lakosság harmada elhitte az álhírt, miszerint Bill Gates a vakcina beadása révén akart mikrochipet juttatni emberi szervezetekbe. A televízióból vagy a közösségi médiából szerzett információkat sajnos sokan ma is fenntartás nélkül kezelik, és nem csak az Egyesült Államokban. A telekommunikáció rohamos fejlődése azonban számtalan előnnyel is jár, ilyen például az, hogy egy világméretű járvány esetén nem kell teljesen megszakítanunk a kapcsolatot a külvilággal, sőt kulturális éhségünket is ki tudjuk elégíteni, mert számos múzeum kínálatához a foltból, online is hozzá tudunk férni.

A tél végén még mindig mintegy 50 millió aktív Covid-fertőzöttet tartunk nyilván világszerte, de – a tömeges oltás megkezdésének köszönhetően – a világ összes országára vonatkozó statisztikák szerint a járvány második hullámának lassú redukálódását tapasztalhatjuk. De ne bízzuk el magunkat, mert egyes előrejelzések a betegség újabb fellángolását jósolják a vírus mutációinak köszönhetően, és azt sem tudjuk, hogy a vakcina által nyújtott védelem meddig tart, de valószínűnek tűnik, hogy egyes kulturális intézmények tavasszal – bár szigorú biztonsági előírások mellett, de – ismét látogathatóak lesznek.

A jelenlegi körülmények között már szinte elképzelhetetlennek tűnik, hogy a Vatikáni Múzeumot a közelmúltban még napi 25 ezer ember kereste fel, a Louvre pedig több látogatót fogadott 2018-ban, mint Magyarország teljes lakossága. Az életszínvonal globális emelkedését mutatja az a tény, hogy tavaly hat kontinensen mintegy 95 ezer múzeum volt látogatható (60 százalékkal több, mint 2012-ben), a képzőművészeti vásárok száma pedig

az ezredforduló óta megötszöröződött: 2019-ben már háromszázat rendeztek világszerte.

A fogyasztói társadalom igényeinek exponenciális növekedése kapcsán méltán merülhetett fel bennünk a kérdés, hogy a globálisan profitorientált világrend meddig tartható fenn, ha tudjuk, hogy a Föld teherbírása véges. A világméretű járvány nyomán viszont a gazdaság több szegmense, köztük az idegenforgalom egycsapásra leállt, ami a kulturális szektort is visszavetette. A múzeumok bezártak, az előrejelzések szerint minden tízedik örökre, de minden harmadikban is sor került elbocsátásokra. Van ellenpélda is: a járvány alatt három katalán fiatal egy új – egyelőre csak virtuális – múzeumot alapított az Instagramon. Az e cikk írása idején 161 ezer követővel rendelkező #CovidArtMuseum oldalára bárki elküldheti a járvány által ihletett, bármilyen technikával készült alkotását. A lényeg, hogy a mű ötletes legyen: olyan, általában abszurd humorral átítatott alkotásokat keresnek, melyeken tükröződik az aktuális Zeitgeist. Az alapítók célja egy később a valóságban is kiállítható korlenyomat létrehozása.

Ezalatt az igazi múzeumok zárt kapui mögött is folytatódik a munka, mert az intézmények nemcsak a kulturális örökség kiállításának és raktározásának feladatait látják el, hanem a tudományos diskurzus, a kutatás és az oktatás folytonosságát is fenntartják. „A kulturális sokszínűség értékein alapuló múzeumok erősítik a társadalmi kohéziót, elősegítik a kreativitást, ugyanakkor a kollektív emlékezet közvetítői is, sőt az idegenforgalom népszerűsítésében betöltött szerepük a fenntartható gazdasági fejlődés kulcsfontosságú mozgatórugója mind helyi, mind országos szinten, ami elengedhetetlen a következő hónapokban és években a válság leküzdéséhez” – áll az UNESCO múzeumokkal foglalkozó kiadványában.

Mivel egy kiállítás látogatók nélkül elképzelhetetlen, a múzeumok (a művészeti vásárokkal együtt) birtokba vették az internet virtuális terét, és a személyes vizitáció megkerülésével igyekeztek a legkülönbözőbb alternatívákkal előállni a közönség figyelmének fenntartása érdekében. A Google Arts & Culture és az ahhoz hasonló applikációk a világ legkülönbözőbb múzeumaiban tesznek lehetővé háromdimenziós sétákat az adott intézmények honlapjaira kattintók számára, de a tárlatokról rendszerint trailerek is megtalálhatóak a YouTube-on.

Jean-Michel BASQUIAT:
Hollywood Africans,
 1983, akril, olaj, vászon,
 213,5×213,4 cm
 © The estate of Jean-Michel
 Basquiat / HUNGART 2021

A számtalan példa közül néhányat kiragadva, újdonságként hatott a Tate Modern Warhol-kiállítása, melyen a kurátor személyesen kalauzolt bennünket teremről teremre vagy a Rijksmuseum *Nightwatch* című platformja, mely a világhírű Rembrandt-festmény megtekintésének élményét a képről szóló szöveges és vizuális információk összhangja által új szintre emeli. A British Museum honlapján interaktív idővonalon bukkannak fel a világtörténelem legkülönbözőbb periódusainak műkincsei a múzeum legalább nyolcmillió tárgyat számláló gyűjteményéből. Sir John Sloane-nak, a múzeum alapjául szolgáló gyűjtemény tulajdonosának az épületben található büsztjét nemrég áthelyezték korábbi reprezentatív helyéről, mert neve kapcsolatba hozható a korabeli rabszolga-kereskedelemmel. A téma aktualitását mutatja, hogy tavasszal az előbb említett Rijksmuseumban is lesz egy, a holland gyarmati periódus 250 éve alatt fennálló rabszolgatartásról, illetve a faji és társadalmi egyenlőtlenségekről szóló tárlat. A volt gyarmattartó országok történelmi múltjukra vonatkozó önvizsgálata nyomán idővel a rendkívül gazdag nyugat-európai múzeumi gyűjtemények darabjainak megszerzési körülményei is át fognak értékelődni, a nemzetközi provenienciakutatás fókusza így a közeljövőben fokozatosan a gyarmati időkben elrabolt műkincsek eredetének vizsgálatára tevéődhet át.

A vírus rendkívüli mértékben megnehezítette az eljövő kiállítások megszervezését, hiszen a közeli jövőnk is kiszámíthatatlanná vált, a kurátorok mégsem tétlenkedtek: idén is számos érdekes anyagot láthatunk a világ múzeumaiban. A már tavaly október óta nyitva tartó bostoni *Writing the Future - Basquiat and the Hip-Hop Generation* című online kiállítás például nem csak a leg híresebb graffitiművész munkáira koncentrált, hanem a körülötte felbukkanó képzőművészek alkotásai mellett könnyűzenei élményt is nyújt. Az egyik legismertebb kortárs alkotó, a japán Yayoi Kusama 70 éves művészeti tevékenységének retrospektív kiállítását a berlini Gropius Bauban rendezik háromezer négyzetméteren, Drezdában pedig június 4-től Vermeer-tárlatot láthatunk, melynek fő attrakciója a németalföldi mester *Nyitott ablaknál levelet olvasó lány* című képe a jobb felső sarokban látható restaurált Cupido-ábrázolással, melynek létezésére röntgenvizsgálatok révén derült fény. Georgia O'Keeffe európai vándorkiállítása a madridi Thyssen-Bornemisza Múzeum és a Pompidou Központ után a bázei Beyeler Alapítvány kiállítóterében zárul, a londoni designmúzeumban pedig májustól *Ai-Da Self Portraits* címmel egy oxfordi diákok által készített robotnő alkotásait csodálhatjuk meg.